

Locuinta Redactorului

si

Cancellaria Redactionii

e in

Strada Tragatorului (Lő-
vészutoka), Nr. 5.

Scrisorile nefrancaute nu se vor
primi decât numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federationii.”
Articolii trimisi si nepublicati se
vor arda.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politic, literar, comercial si economic.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune

Pre trei lune . . . 3 fl. v.

Pre siese lune . . . 6 „ „

Pre anulu intregu . . . 12 „ „

Pentru Romanii :

prea. intregu 30 Fr. = 30 „ „

„ 6 luns. 16 „ = 16 „ „

„ 3 „ 8 „ = 8 „ „

Pentru inserzioni :

10 cr. de linia si 30 cr. taosa a tin-

brale pentru fiecare-care publica-

tiune separatu. In locul deschis

20 cr. de linia.

Unu esemplarin costa 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la diuariulu politicu

„FEDERATIUNEA“

pre triluniulu oct.—decemvre an.
1872.

Pretulu pre acestu triluniu este . . . 2 fl. v. a.

Redactionea.

Pest'a, 4./16. oct., 1872.

Judecandu dupa scirile ce se stracora de unu tempu incoce d'in cercurile asiè numite bine informate, nu incupe necii cea ma mica indoiela, ca in sinulu partiei guvernamentale domnesce consternatiune mare, si multi considera intrerumperea sessiunii pre trei septemani de una bin facere mare. Insu-si corifeulu partiei dechiane, intieptulu tierrei, pare a fi rapitu de vertejulu consternatiunii, in care orbeca partia sa, si acèsta debelare a marelui patriotu magiaru si parintele nemultiimirii nationalitatiloru d'in Unguri'a ni-o atesta in modu evidentu insu si clubulu partiei sale. Partia dechiana adeca se consultà mai dillele trecute a supr'a compunerii deputatiunii regnicolarie unguresci, carea va avè missiunea d'a regulà affacerile Croatiei. In fruntea listei candidatiloru se puse si de asta data dlu F. Deacu, intocmai ca si acum cinci anni, candu de asemenea fu sufletulu deputatiunii, carea se occupà totu cu acèsta affacere. Se intielege ca tota partia aprobà acèsta candidare, inse Deacu dechiarà spre suprinderea totoru-a ca declina de la sine asemenea onore si nu accepta alegerea. Unu momentu partia fù consternata, inse numai unu momentu, ca-ci numai decatu se manifestà unanimu convictiunea intregi partite, ca Franciscu Deacu nu pote sè-si detraga capacitatea sa de barbatu de statu de la actualele opu de impacatiune. Deacu inse remase nemiscatu, si dechiarà cu tonu dorerosu, in care se manifestà si ore care displacere, ca e prè slabu d'a acceptà una asemenea missiune, si ca nu mai intrevine pentru politica de asta-di, dreptu-ce invita partia sè-si implinesca dorintia.

Se intielege ca acèsta dechiaratiune resoluta facu sè incete veri ce discutiune ulterioara. Cuvintele lui Deacu facura una impressiune forte mare a supr'a totororu membriloru presinti. Deputatiunea regnicolaria s'a alesu, si Franciscu Deacu n'a face parte d'in ea. Si ore ce pote fi caus'a, de dlu Deacu vorbesce astu-feliu si se retrage in modu ostentativu de la affacerile statului? Noi d'in parteni credemu, ca nemic'a alt'a decatu schimbarea ce a suferitu de unu tempu incoce vietia politica a Ungariei, carea nu se invirte pre langa principie mari, neci pre langa cestiuni de cultura sèn de interessu economicu. Precum se scie mai de multu, si despre ce ni-amu convinsu la tote ocasiunile, partia deachiana si guvernulu ei nu au neci unu principiu, ci vegeteza numai de pre una d'i pre alt'a, trairdu d'in sfarimaturele caduete de pre mes'a unui trecutu frumosu. Acèsta e sortea partitei deachiane de asta-di, si in mediloculu acestei sorti pas' dillele trecute Paulu Sennyey inarmatu si panceratu. Venitoriulu e alu acestui barbatu de statu, striga asta-di micu cu mare, si toti se plèca inaintea lui, unii pote d'in convictiune, era altii constrinei de situatiunea incurcata in carea s'a adusu tier'a prin partia deachiana si guvernulu ei.

Firulu electricu ni aduse dillele abie trecute scirea despre doue attentate, cari amenintiau asiè d'icundu mai in un'a si aceea-si ora vietia domnitoriloru d'in Rom'a si Madridu, adeca a tatalui si a fiului. Atatu guvernulu lui Victoru Emanuilu, catu si alu lui Amadeu se nesuescu d'in tote poterile a supprime veri-ce comunicare despre aceste incidente fatale, ceea ce pote ca li va si succede, inse asemenea attentate, fia ele chiaru si invelitate cu velulu secretului, ne facu a crede, ca acolo

unde se comittu, neindesulirea a trecutu in stadiulu desperatiunii, si ca numai una cura radicale pote vindecà reulu. Asti si attentatulu contra regelnii Amadeu ni presinta unu tablou nou despre situatiunea precaria d'in Spania. Tronulu tenerulu rege n'are altu fundamentu decatu interesele precarie ale candidatiloru ministeriali ce se perondeza la guvernulu, pre candu aproape tote partitele mai insemnate ale Spaniei au deschisu campania contra statului quo. Republicanii, alfonsistii, aderentii ex-reginei Isabell'a, partinitorii lui Montpensier, pre cum si combatentii sub flamur'a carlista d'in nordulu regatului, toti refusa domnirea lui Amadeu, si asiè tronulu savoianulu balanseza numai intre interesele si pretensiunile singurateceloru fractiuni malcontente. La totu casulu acèsta ecuilibrare nu are durata lunga, si asiè regimulu dominante in Spania ossileza si cade d'in una crisa in alt'a.

Daca ministrii regelui Amadeu aru fi scitutu sè satisfaca cu concessiuni catu de neinsemnate vo cei poporului, atunci pote ca era possibile consolidarea reporteloru de asta-di, asiè inse nu se pote absolutamente scii, cum voiesce Amadeu a se sustienè in sièua contra vointiei marei maioritati a poporului ispaniolu. Desele attentate ce se ivescu d'in tempu in tempu atesta fara indoiela, ca pasiunile nu ca nu voru neci de catu sè incete, ci d'in contra ur'a neimpacata arde in continuu sub lav'a masinei statului. Nu vomu neci catu e mai putienu a ne aruncà in vertegulu conjectureloru scrutandu constelatiunea partiteloru, caroru-a ap partienu fanaticii ce comissera attentatulu d'in urma, inse ceea ce credemu a nu poté retacè e, ca guvernulu ispaniolu, intre impregiuràrile de facia, nu note face neci unu mai-miscu, ca si trebue sè se tema, cum ca prin acèsta va provocà una coalitiune d'in partea mai multoru partite, cari pana acum'a lupta numai separatu, — una constelatiune acèsta, care ar' poté insemnà finea domnirii savoiane in Spania.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedintia de la 11. oct., 1872.

Presedintele Bitto deschide siedintia la 10 ore d'in di si dupa verificarea processului verbalu d'in siedintia precedentã aduce la cunoscentia camerei, ca ministrulu Tréfort, care este alesu deputatu in Soproniu, si-a presentatu literale credentiale; acestea se trecu la comisiunea verificatoria.

Edmundu Beniczky introba pre ministrulu de comunicatiune, daca are cunoscentia despre impregiurarea, ca societatea cãli ferrate de statu a inchisu done carari ce conduceau preste calea ferrata, un'a cãtra padurea de langa Racosiu-Palota, alt'a cãtra Pest'a-Noua? daca da, apoi are de cugetu dlu ministru d'a luà mesure spre a se delaturà catu mai curèndu acestu rea arbitraru, care impedeza comunicatiunea si silesce pre caletori si pre cei ce d'in respecte sanitari locuiescu in Racosiu-Palota, ca sè ocolesca una diumetate de ora spre a ajunge in padure, unde voru a cautà recreare si distragere?

Ludovicu Papp adreseza apoi ministrulu de justitia urmatori'a interpellatiune: Are dlu ministru cunoscentia, ca cu ocasiunea alegeriloru in cerculu Kézdi-Orba. in secunime, s'au arestatu 26 alegutori sub cuventu, ca au conturbatu liniscea publica? — Scie dlu ministru, mai departe, ca tribunalulu d'in Tergulu-Muresiu, care a pertractatu mai autãiu acèsta affacere, s'a dechiaratu de in competinte? Scie, in fine, dlu ministru de justitia, ca si tribunalulu d'in Kézdi-Osorheiu, la care a ajunsu in urma acèsta affacere, inca s'a dechiaratu de incompetente, si ca, prin urmare, 26 cetatieni stau de 4 lune arestati, fara ca caus'a loru sè fi ajunsu inaintea judiloru competenti? — Daca dlu ministru are cunoscentia despre tote acestea, apoi are dsa de cugetu a face dispusetiunile necesarie, ca affacerea acèsta sè se delibere fara amenare?

Svetozaru Mileticiu urgeza responsulu la nisce interpellatiuni, ce in dillele trecute le-a adressatu ministrulu-presiedinte, celui de interne si celui de justitia. — Presiedintele inse i observa, ca astfelu de urgentie trebue sè se faca in scrisu, daca voiesce sè aiba valore si effectu.

Camer'a trece apoi la ordenea dilei. La cererea a 20 de deputati sè ardana votare nominale a supr'a proiecteloru

de adresa si proiectulu comisiunii de adresa se primesce spre desbatere speciale cu una majoritate de 84 voturi, 6r' proiectulu lui Tisza si celu alu lui Simonyi se respingiu.

Incependu-se desbaterea speciale, alineele 1 pana inclusive 8 se primescu nemodificate.

La alineã 9. Parteniu Cosma e presenta unu emendamentu, subscrisu de deputatii nationali romani: Antoniu Mocioni, Alees. Romanu, Parteniu Cosma si Demetriu Bonciu. Conformu acestui emendamentu ar fi avutu sè se intercaleze dupa alineã 9. inca doue alinee, un'a referitoria la resolverea cestiunii de nationalitate, alt'a in privintia regularii referintieloru Transilvaniei. [Amendamentulu si motivarea dlui Cosma s'a publicatu separatu in nrulu trecutu si se continua si in acestu numeru alu foiei nostre. Red.]

Dupa-ce dlu Cosma si-inchiaia discursulu, prin care a motivatu pre largu emendamentulu si l'a recomandat camerei spre acceptare, — raportorulu comisa de adresa, Fr. Pulszky, luà cuventulu si observà, ca emendamentulu nu se pote primì, de-ora-ce nouele alinee nu incapu in cadrulu proiectului de adresa.

Demetriu Bonciu respinge incriminatiunile desu repetite, ca dora romanii aru speculà la ruin'a statulu ungurescu. Nationalitatele si in specie romanii sciu, ca salutea loru au de a si-o cautà numai in acestu statu, in intielegere si unire cu ungurii; inse afara de legaturele patriei romanii se tienu de una nationalitate, sunt fiii unei natiuni, carea nu vrè a-si vedè violate interesele sale cele mai vitali. In fine si d-sa recomanda emendamentulu spre primire. [Discursulu dlui Bonciu inca lu-vomu publicà intregu. Red.]

Cu tote acestea inse majoritatea absoluta a camerei primesce alineã 9., 6r' emendamentulu deputatiloru nationali romani, care a fostu prezentatu de dlui Mocioni si Csery, — lu respinge.

Alineele 10--18 se primescu nemodificate. La alineã 19. croatulu Zivoviciu face propunerea, ca in locu de „si spre implinirea unei dorintie vechie si legali a tiereloru ce se tienu de coron'a ungurescu“ se se puna „si spre implinirea unei dorintie vechie si legali a Croatiei, Slavoniei si a tiereloru etc.“ — Propunerea acèsta spriginita fiindu si de Deak, se primesce. Cele-lalte alinee inca se primescu fara modificatiuni si astfelu adress'a se predà lui Lónyay spre a o presentà Maj. Sale.

Urmeza la ordenea dilei proiectulu de resolutiunea alu lui Nicoliciu, relativu la ajutorarea poporatiunii d'in tienuturile de mai multe ori inundate.

Ministrulu de finacie, Kerkapoly, nu pote acceptà propunerea lui Nicoliciu. Asemene mesure, cari colidu cu legea nu se potu introduce prin unu concludu alu camerei, ci era-si prin lege; dreptu aceea d-sa formuleza urmatori'a propunere: Camer'a iè actu despre raportulu ministrulu de finacie, relativu la incassarea contributiunii in tienuturile inundate si totu-odata lu insarcineza, a dà — sub conditiuni corespundietorie — unu imprumutu comitateloru Timisiu si Torontalu, la casu candu acestea aru voi sè faca unu imprutu spre a ajutorà pre locuitorii deveniti prin inundatiuni la sapa de lemmu.

Nicoliciu si-retrage propunerea sa si astfelu se primesce a ministrulu de finacie.

Siedintia se redica la 2 ore.

Siedintia de la 12. oct., 1872.

Dupa formalitatiile indatinate, Colomanu Széll cetesce adress'a acceptata in siedintia de eri, carea se subscie de presiedintele si notariulu Col. Széll, si apoi se immanua ministrulu-presiedinte.

Presiedintele comunica, ca deputatii Emericu Ivánka, Gabrielu Ugron si Basiliu Orbán si-au presentatu litterale credentiale. Se trecu la comisiunea verificatoria permanente.

Emericu Szabó interpelleza pre ministrulu de culte si instructiune publica in privintia perfecte reincorporàri a insulei Muru cãtra Ungari'a, ceea ce, dupa parerea interpellatoretului, se pote esoperà numai asiè, daca numitulu teritoriu se va annessà unei diecese unguresci. — Ministrulu Tréfort respunde, ca va staruf a satisfice acestei dorintie, si catu mai curundu va incepe negociari in acèsta privintia.

Svetozaru Mileticiu presinta in scrisu ultim'a sa interpellatiune. — Ministrulu-presiedinte Lónyay respunde la interpellatiunea deputatulu Mileticiu, privitoria

la afacerea solemnității d'in Belgradu, afirmandu, că guvernul ungarescu n'a opritu pre neci una persona sengu-rateca d'a nu participă la acēta solemnitate. Cum că nu s'a concesu municipieloru si altoru corporatiuni d'a fi reprezentate la numit'a solemnitate, caus'a e, că numai ministrulu esterneloru e chiamatu a reprezentă monarc'ia in attingerile sale cu strainetatea. In fino oratorele declara de nefundata presupunerea interpellantelui, că adeca reportele intre guvernulu serbescu si celu ungurescu nu aru fi prē amicabile, si afirma, că guvernulu ungurescu intretiene relatii bune atātu cu Serbi'a, cătu si cu celelalte state vecine.

Ministrulu de justitia Teod. P a u l e r si ministrulu-presiedinte L ó n y a y mai respunda la doue interpellatiuni ale deputatului Miletiću. Interpellantele nu este multumitu cu respunsurile ministrilor, inse camer'a id' actu despre ele.

Juliu H o r v á t h pune pre biuroulu camerei unu proiectu de lege, privitoriu la infintiaru unui tribunalu de prim'a instantia in San-Martinu [Transilvania]. Ministrulu de comunicatiune T i s z a, presinta trei proiecte de legi despre promoverea comunicatiunii. — Proiectele se voru tipari si la tempulu seu submitte in desbaterea camerei.

Camera trece apoi la ordinea dilei: alegerea deputatiunii regnicolare, carea va avē a se consultă a supr'a afacerilor croate, si s'au alesu: Antoniu Csengery, Colomanu Ghyczy, Ludovicu Horváth, cont. Emanuilu Péchy, bar. Paulu Senney, Paulu Somssich, Colomanu Széll si Colomanu Tisza.

Ministrulu-presiedinte Lónyay pune pre biuroulu camerei mai multe legi sanctionate cari publicandu-se se tramitu camerei magnatiloru.

Raportorele comisiunii petitiunarie Ladislau S z ő g y ó n y i, relateza despre petitiunile cuprinse in registrulu alu doilea si alu treilea. Petitiunile se transpunu ministriloru concerninti.

Urmeza la ordinea dilei raportulu comisiunii de imunitate privitoriu la cerculariulu tribunalului regescu d'in Teresiopolea, care incunescintieza camer'a, că a inceputu processu contr'a deputatului d'in Canisi'a - vechia, Iosifu T ó t h jun. — La propunerea comisiunii camer'a respinge cerculariulu tribunalului d'in cestiune.

Dupa aceea se accepta propunerile comisiunii economice despre tiparirea actelor, a proceselor verbale is a diarielor.

Eduardu Z s e d é n y i propune, că dupa inchiaierea siedintiei de asta-di cea mai de aproape siedintia publica se se tiena in 4. noevre, la 10 ore a. m., — inse presiedinte se va impozitiona a comisiunii in acēta intervalu siedintie publice, in cari se primisce nunciile camerei magnatiloru si se asterua; Majestății Sale pre sanctionare proiectele de legi acceptate de camer'a magnatiloru, ér' in alta siedintia se se publice legile sanctionate. — Camer'a accepta propunerea si cu acēta siedintia se inchiaia la 12 ore 45 min. d'in di.

Siedintia de la 15. oct., 1872.

Presiedintele B i t t ó deschide siedintia la 10 ore 40 minute d'in di. D'intre ministri sunt de facia: Pauler, Tisza, Szlavy si Tréfort.

Processulu verbalu d'in siedintia precedentă se verifica. Notariulu camerei magnatiloru, c. Fr. Batthyány, anuncia, că camer'a magnatiloru inca a acceptatu proiectele de legi despre construirea linielor ferrate Arabon'a-Soproniu-Ebenfurt, Soproniu-Posoniu-Lundenburg-Waagthal si Vojtek-Bogsán.

Estrassulu d'in protocolu, cu care s'au tramisu aceste proiecte de legi, se cetesce; prin acestu estrassu se comunica totu-odata camerei reprezentantiloru, că camer'a magnatiloru a alesu degiá d'ip partea sa pre cei patru membri, cari sunt d'a se esmitte in deputatiunea regnicolara pentru afacerile croate. — Camer'a id' actu despre acēta impartesire, ér' proiectele de legi le va ascerne spre sanctionare; si fiind-că sanctionarea se va poté intemplă in cursulu dilei, presiedintele invita pre deputati a se infacisi si la siedintia ce se va tiena la 2 ore d. m. si cu acēta siedintia se redica la 11 ore.

Siedintia de dupa aamedi-di, care inca a duratu numai 20 de minute, se deschide prin presiedintele B i t t ó la 2 ore. Dupa ceremoniele indatenate se presinta prin ministrulu de comunicatiune legile sanctionate de Maj. Sa, si referitorie la construirea linielor ferrate mai susu iustitate. Legile se publica si se tramitu apoi camerei magnatiloru. Dupa aceea se verifica processulu verbalu alu siedintiei de facia, carea se redica apoi la 2 ore 20 minute, annunciandu-se totu-odata, că siedintia prossima se va tiena in 4. noevre.

Cuventarea deputatului Parteniu Cosm'a

rostita in Camer'a Ungariei la 10. octomvre, 1872. (Fine.)*

Doue estiuni contine amendementulu nostru: cestiunea propria de nationalitate, si cea specialu transilvana.

*) A se vedé nrulu trec. alu „Federat.“

Cestiunea de nationalitate re cătu este de profitabile si ascuratoria de patriotismu ofinu pentru altii, atātu este de ingrata, si castigatoria de suspiciuni si de neincredere pentru noi deputatii nationali, — de aceea inse me sentiū detoriu a staruf, că in cătu mieriata modestele poteri, si in cătu se pote asié in generalitate se reversu lumina asupr'a stării de asta-di a acestei cestiuni.

Cui nu-i place a fi amagiu, cine nu-si culege informatiunile d'in faime scornite cu scopu seducatoriu, ci d'in fontu curatu, si cine pre laga acestea mai scie inca a fi si justu, — negresitu va tréui se recunosca, cum-că articalulu de lege 44. d'in 1868, despre egal'a indreptare a nationalitatiloru, creatu in medloculu celei mai mari irritatiuni, s'a doveditu in prassa de nemultumitoriu pentru nationalitati; ma si acelu-a care nu-lu cunosea d'iu prassa si nu-si bate capulu cu modulu aplicării acelei legi, de cum-va va studiá cu atentiune acea lege d'iu insu-si cuprinsulu ei, se va convinge si negresitu va recunosece — de-si pote nu publicu, dar' celu pucinu in inchiu seu — cum-că legea aceea nu este apta se multumesc nationalitatile.

Este prē apta spre acelu-a acelu drepturi, ce se pare a le regulá, neci candu se nu se pote gustá acei-a, cari aru voi se se folosésca de densele; si asié in desiertu cercamū intrinsa acelu efectu mangaiatoriu ce-lu ascepta unu poporu insetosiatu dupa dreptate de la o lege buna, aceea multumesc generala ce este in stare se produca o lege perfecta si correspondetoria recerintiloru tempului, — in desiertu o cercamū in acēta lege, că-ci ea, cu lacunele cele multe ce contine, a turburatu numai lucrulu, a deschis calea anumeratelor abusuri oficiose.

Că-ci abstragandu dela impregiurarea, că nureguléza drepturi nationali ci numai individuali, ea este compusa astufeliu că, de-si la parere unu paragrafu concede unu dreptu, urméza inse altulu care rapesece frumusiela acelu dreptu; ma este si astufeliu de paragrafu a carui conclusiune face ilusoriu dreptulu ce paré a concede inceputulu paragrafului. Cu unu cuventu o lege permisiva, lasata in voi'a judecatoriloru si autoritatiloru politice este acēta, care in aplicarea sa, reiese totu-de-un'a in detrimentulu acelor'a, in a caroru favore se crease la vedere.

Precum d'iseu, legea acēta s'a constatatu de nemultumitoria in viet'a practica, si cum-că despre acēta in tota diu'a se pote convinge celu ce afla demu a ambiá dupa acēta si a cercá tréba acolo, unde ea intr'adeveru existe, adeca pre teritoriele locuite de nationalitati, la judecatorie si autoritatile politice si in diurnalele nationalitatiloru, cari eschisivu sunt chiamate a interpretá sentimentele si opiniunile publice a nationalitatiloru, dar' cari inse tote pana la unulu, incepand' dela celu mai radiceu pana in cestiunea cea fondata, inspirata si sustenuta de guvernū — declara lege. nationalitatiloru de nemultumitoria si pretindu revisiunea acelei-a.

De siguru va sci acēta si guvernulu d'in actele sale oficiose, ma lucrulu a devenitu acum'a la atātu, in cătu cestiunea de nationalitate a datu ansa insu-si forulu de casatiune — care nu este chiamatu a politisa — se faca si elu politicu. In septemanele trecute adeca in siedintie plenarie de doue dile si-a spartu capulu, cu intrebarea p o n d e r o s a : ore la tribunalulu reg. d'in Aradu, de la care capetase si superase degiá mai multe cause romanesce — fostu-a in usu limb'a romana seu ba? si dupa o lupta grea de doue dile in fine s'a enunciatu, cum-că propriamente diusulu neci nu este competentu a decide in astu-telu de cause, acēta este chiamarea autoritatiloru politice.

Deci partile litigante de aci inainte se subscerna astufeliu de cause civile mangaiatu la autoritatile politice si numai dupa ce se va decide acolo cestiunea de nationalitate — cestiunea limbei — se le apeleze in meritulu de cum-va, firesce, nu au caditu d'in tempu.

Ma decurundu a facutu si mai multu: de unu tempu in coce, si mai cu sēma de candu avemu judecatorie regesci, cam pre o corda tote respuga causele romanesce si acolo unde dupa legea de nat. sunt indreptatite nationalitatile a pretinde respectarea limbei loru in procesele civile, ma sunt si judecatorie de acelea, unde judele distr. acceptéza era subjudete reiciéza fara exceptiune causele ce nu sunt scrise in limb'a magiara.

Intr'unu astfeliu de casu a trebuitu se decida a supr'a volniciei judecatoriei prime, si ce a facutu? a enunciatu, cum-că: de ora-ce procedur'a civila nu contine neci unu paragrafu despre legea de nationalitate, considerandu cum-că diusulu — forulu de casatiune — numai in acele casuri este chiamatu a decide, cari se afla esp. esu enumerate in procedur'a civila, a supr'a volniciloru judecatoriloru de prim'a instantia comise in contra legi de nationalitate nu se sente competentu a decide.

Va se dica: judecatoriele de prim'a instantia nu sunt detorie a respectá legea de nationalitate, că-ci pre ele nu se pote trage nime la respundere.

Si asié on. camera amu ajunsu acolo cu legea de nat. in cătu neci chiaru judecatoriele nu se mai sciu orientá, legea de nat. a nascutu cestiune de competintia intre autoritatile eterogene, ma ni-a doveditu chiaru cum-că se potu comite in patri'a nostra astfeliu de abusuri si fara-de-legi cari, dupa legile esistinti, nu se potu pedepsi.

Lucru forte siodu intr'adeveru on. camera, inse este asié. Nu pentru aceea am enaratu eu casurile acestea, pentru că dora asié tiena a fi cu cale si la locu enumerarea

casuriloru speciali chiaru la desbaterea adresei, ci numa d'in motivulu că se procuru si acelor'a, cari studieza caus'a nationala numai aci in camera, ore-si care orientare despre defectele legi de nationalitate; credu că neci nu postesce on. camera că se-i enumeru mai multe casuri speciali, de cum-va va fi lipsa, voiu servi cu d'acestea atunci, candu va fi la ordinea dilei proiectulu de lege pentru modificarea legi de nationalitate, care, de cum-va altii nu, noi romanii negresitu lu vomu subscerne onorabilei camere.

Preste totu onorabil. camera! nationalitatile patriei nostre, cari nu concedu că in patriotismu se le intréca nime, cu parere de reu esperiéza, cum-că acēta cestiune preponderosa, nu se studiéza si manuesce cu acea conscientiositate si seriositate, ce privindu ponderositatea ei aru merita, si de multe ori i-se atribue directiune si scopu cu totulu de alta natura, de cătu celu adeveratu; ma acei-a nu o pricepu si neci că voiescu a o pricepe, o declara de o causa a carei deslegare aru involve cele mai mari pericle pentru patria, candu d'in contra adeveratulu periculu pote urmá numai d'in amenarea deslegării, si d'in nemultumirea ce naturalmente produce deslegarea gresita a cestiunei.

Aici in camera inca forte adese ori, daru mai cu sēma in diurnalistica atātu partile, cătu si singuratecii neintreuptu facu capitalu politicu d'in cestiunea nationala, cele mai sincere si mai nevinovate pretensiuni nationali tendentiosu seu fara tendintia se mistifica si se marchéza de antipatriotice, aspiratiunile cele mai sante purcesse d'in sentiulu de conservare propria, si nutrite pentru scopuri culturali, forte adese se timbréza de atentatu in contra unității nationali si in contra integrității patriei, si apoi firesce se pornesce resbelu formalu in contra nationalitatiloru.

Partilele formalmente se infrica un'a pre alt'a cu nationalitatile, si vai de acea partita carei-a d'in convictiune politica s'aru alaturá nationalitatile, că-ci acea partita ipso facto devine suspiciosa, patriotismulu acelei-a cade sub intrebare.

Omeni recunoscuti de intielepti („se audimū!“ vivace) ma chiaru barbati de statu nu se sfiescu a motivá cu cestiunea de nationalitate si cu aspiratiunile nationali chiaru si imposibilitatea infintiaru armatei separate, si sustinerea legi electorale transilvane, carea se sufera pana in diu'a de asta-di spre rusinea secululu nostru si spre scandalisarea sentiulu constitutionalu.

Si aci, me rogu de iertare, inse nu potu intrelasá a nu dá espressiune sentiulu dorerosu, ce mia castigatu chiaru eri dialogulu escatu aci in camera intre prestimatulu conducatoriu alu stangei extreme dlu Ernestu Simonyi si d. ministru-presiedinte asupr'a nationalitatiloru. Cum se lepeda faracura de nationalitati! Neci unulu nu voiá se le primisca, fie care se aperá de ele, respingundu de la sine veri-ce solidaritate cu nationalitatile. Si acēta comedia s'a jocatu publice aci in camera.

Intr'astfeliu de impregurari — me rogu de iertare — dar' de felu n'are dreptu a se mirá nime, cum-că acei deputati nationali, cari se pretiuescu pre sine, cari tocma asié sunt mandri de nationalitatea loru si cunosc, si demnitatea loru de omu — că veri-cari altii — preferu a se isolá si a remanē bucirosu in clubu separatu, de-si pucina la numeru, că-ci acolo celu pucinu sunt siguri cum-că nime nu-i considera de tradatori de patria neci de lingusitori.

Dupa astfeliu de tractare intr'adeveru se mira omulu, că se mai afla deputati nationali caroru-a nu li este rusine a mai remanē pre bancele de dincolo (oho! oho! in drépt'a) Da da! pentru-că atātu inainte de dieta, cătu si acum mai cu sēma d'in acea parte au venitu imputările.

Acestu-a, este on. camera, lucru dorerosu inse adeveratu si potu dice cum-că astfeliu de procedur'a neci candu nu pote conduce spre bine, insi-si acei-cari fabrica frasele, insinuatunile acestea — mai pucinu credu in veritatea loru, dorere inse, cum că candu le respandescu nu cugeta căta stricatiune si danna facu causei comune a patriei prin tendentiositate loru insinuatuni nedrepte.

Dar' apoi legionulu notabilitatiloru merunte ce mina nedescabila au descoperitu in cestiunea nationalitatiloru!

Fie-care notabilitate incepetoria d'in acēta dieta se nesuesce a depune esamenulu de maturitate, si li succede de minune! pentru-că in diu'a de asta-di acēta este bucat'a cea mai profitabila. Este de ajunsu că omulu se lapede dela sine nationalitatile cu indignatiune, si cu unu pathosu mare in nesce termini esaltati, prē vechi acum'a ce e dreptu, iuse totu-si ascultati cu placere, se injure pre nationalitati, precum in diurnalistica, asié si in camera, că numai de cătu se fie aplaudatu, incuragiatu, si renamele de scrietoriu respective oratoru se silu considere de intemeiatu!

On. camera! Placa a-mi crede, cum-că acēta procedur'a nu este buna, nu este neci justa, neci ecuitabila, neci convenabila, si de o-amu si urmatu pana acum'a, aru fi tempulu că se o curmămū.

Aru fi tempulu acum'a ca asié se privimū, si asié se pricepemū lucrulu, precum elu intr'adeveru este!

Toti suntemu cetatenii unei tiere poliglote; apoi si camer'a acēta se cuvine se fie oglind'a fidela a tierei.

Sē nu ne considerămū deci de reprezentanti numai ai unei nationalitati, ci a totororū nationalitatiloru d'in patria, cari au concursu cu votulu loru la alegerea nostra si cari

la oalta locuiescu patri'a, si causele noastre comune nationale se le deslegam cu sange rece, cu incredere reciproca si cu sinceritate astfelu, ca faptele noastre legislative patri'a intr'ega se le primessa si remuneraze cu multamita, si ca se nu se mai pota afla omu cu minte sanetosa in patria, care se se considere de fiuu vitregu alu acelei-a, ca-ci patri'a numai atunci va fi deplinu fericita, candu toti fiii ei voru fi fericiti.

Atat'a de asta data despre caus'a de nationalitate, si inca dora si atat'a a fostu pre multu.

Se mai vorbescu ce-va si despre referintiele Transilvaniei? Ore dupa cele spuse aci in camera, in sesiunea trecuta, cu ocaziunea desbaterei legii electorale, si dupa cunoscut'a declaratiune a pre-stimatului condeputatu Col. Ghyczy — mi ar mai fi iertatu a presupune, cum-ca s'aru mai afla in camera acest'a, ma chiaru in pat'ia intr'ega capu cugetatoriu, omu care se ingrigesce de sortea patriei sale si se nu scia cum-ca in Transilvania este mare neindestulirea la majoritatea locuitorilor tiei, si cum-ca acesta ne-mulțumire este deplinu justificata, celu pucinu prin impregiurarea, ca pentru acea tiera nefericita totu se sustiene inca una lege electorala, remasita d'in tempulu feudalismului, una lege ce si-bate jocu de majoritatea locuitorilor?

Ba! celu pucinu despre acasta camera nu mi-este iertatu se presupun acasta, pentru-ca sciu, cum-ca totu omulu este convinsu, si eu constatatu numai pre scurtu ca acasta este acum a dou'a dieta, la care romanii transilvanoni nu voiescu se participe si nu participa.

Eu in asta privintia nu potu fi de una parere cu d. condeputatu Gozmanu, care dice ca despre acasta n'are scire."

Acasta, dupa mine, este unu conceptu gresitu. Omulu nu numai despre aceea are scire, despre ce a capetatu relatune officiosa, ci unu omu publicu trebuie se aiba cunoscintia despre tote acelea ce in tote dfilele ni producu organele de publicitate. — Despre acasta tier'a intr'ega, ba chiaru si tierete straine au scire, numai d. Gozmanu nu.

Dar' neci in alta privintia nu potu fi de accordu cu dlu Gozmanu, d. e. candu dice ca: „aceea ca romanii d'in Transilvania nu sunt aici, nu este neci unu reu, pentru-ca aici suntem noi destui."

Acasta pote ca-i place daale, si pote ca place si altoru-a. Unui-a, pentru-ca venindu romanii transilvaneni aici, negresitu aru trebui se li ceda locul ocupatu, altui-a, pentru-ca dora se teme, ca atunci aru fi pre mare concurentia la impartirea remuneratiunilor.

Eu inse, on. camera! pre care nu me conduce interesu egoisticu, ci interesulu patriei comune, sum d'in contra convinsu, cum-ca da! este reu, si inca unu reu forte mare acelu-a, candu majoritatea unei tiere nu este multumita cu aceea, ce si pentru diu'a se numesce c o n s t i t u t i u n e, si cu osebire acelu reu este considerabilu atunci, candu elu ca si in casulu presinte este pre deplinu justificatu; si eu sum de parerea, ca se se examineze caus'a, sorgintele reului si, desecandu-se catu mai cu graba, se se vindece reulu, ca-ci ca catu va prinde radecine mai adunci, cu atat'u va fi mai cu greu de stirpitu.

Stimatulu guvernulu inca are cunoscintia despre reulu acestu-a, si eu constatezu cu placere, cum-ca d'in diurnale si d'in informatiuni private am scire, ca aru fi si inceputu nescari pasi pentru incetarea reului: — ca-ci dnu ministru presiedinte, in caletori'a sa intreprinsa inaintea alegerilor dietali prin Ardelu, s'a pusu in atingere cu cati-va barbati mai de influentia a romanilor si, precum am intielesu, li-ar' fi si datu ocaziune ca se si precisese si puna pre chartia dorintiele si, precum se vorbesce, aru fi acuma in posesiunea dnei sale unu quasi-memorandu, inse asi se vede, cum-ca dlu ministru-presiedinte atat'u i-a venit de bine passivitatea romanilor transilvaneni, in catu numai chiaru d'in simpatia contra diuisii s'a pusu sidensulu in passivitate facia cu romanii.

Onorab. Camera! Cestiunea Transilvaniei este una parte speciale a cestiunei nationale, celu pucinu pentru noi Romanii, si d'in asta cauza ne-amu sentitu detori a o subserne in camera in legatura cu aceea.

Dae Ceriulu, ca pasi nostri se aiba rezultatu salutaru pentru patria! Dae, ca se pricepemu odata, cum-ca inimicii patriei nu sunt d'a se cerca in intrulu, ci afara de marginele ei, si cum-ca in contra acelu-a, de cea mai sigura aliantia potemu consider' aliantia nostra interna, pacea interna si multumirea publica. Dae ceriulu, ca se ajungemu si aceea, ca toti se fimu petrunci de adeverulu, cum-ca de suat in lume doue elemente, avisate unulu la altulu, ntunci acele sunt de siguru elementulu romanu si celu magiaru, pentru ca acestoru-a ins'a-si provedinti'a atunci candu le-a asiediatu langa olalta intre braciele de ferru si doue natiuni gigantice, li-a aretatu totu-odata si calea, pre carea purcediendu, in contielegere fratiesca, dandu mana de ajutoriu reciprocamentu unulu altui-a, voru pot' subsiste a deveni tari, d'in contr'a unulu contr'a altui-a, dirimandu unulu poteriile celui-a-laltu, irresistibilu si negresitu ambele voru deveni victim'a molochului!

Recomendu amendamentulu nostru atentionei on. camere si o rogu pentru acceptare.

Pest'a, 30. septembrie. 1872.

[D e c h i a r a t i u n e.] In Nrii 69, 85 si 86 „Fed.“ comunicandu-se unele raporturi despre alegerea deputatulu d'in Bai'a-Mare in contr'a Dlu Protop. de Bai'a-de-susu si Assessoru Consistor. Stefanu Biltiu, se propunu asi mare investive si calumnie, incatu asiu contribui si eu la violarea adeverului, daca asiu omite a le respinge si desminti.

N'am de cugetu a resuscita polemic, nu voiu a reinnoi ran'a de abi' vindecata, ci me restringu numai la acelle cari le sciu despre person'a de comunu stimata a numitului D. Protop. si acelle le d'cu cu fruntea deschisa facia cu ori si cine.

Cunosc pre D. Canonicu Biltiu, carele de 12. anni e Rectoru Seminariului teologicu in Ghier'a, carele duce cele mai grelle agende Capitulari, de unu atare barbatu, carele dupa opiniunea publica ar fi spre decorea scaunului episcopescu d'in Gher'a precum spre acasta a si fostu propusu si recomendatu priu repausatulu Metropolitu Siuluti. Inse eu despre acasta combinare, ori despre promoverea Dlu Protop. Biltiu la demnitaea de canonicu s'au despre stramutarea scaunului episcopescu la Bai'a-Mare, cu Domnulu Biltiu neci candu n'am vorbitu, cu atat'u mai pucinu am facutu ce-va promisiune, ori am fostu ingagiatu spre asié ce-va.

D. Protop. Biltiu pre mine ca pre candidatulu partidei deachiane, m'a primitu cu onore in Baifalu si Bai'a-de-susu, in interesulu partidei a facutu si a sacrificatu forte multu, inse a fostu totu-de-a-un'a asié de seriosu, rezervatu si plinu de gravitate, incatu ce-va promisiune neci ca i s'a potutu face, cu etatu mai pucinu ar fi cutediatu cine-va a-i ofer' sucurse pecuniarie. Sciu animitu ca s'a aflatu unu barbatu carele a voitu a-i rebonifica cellu pucinu spesele itinerarie inse si acelle le a refusatu cu conventu, ca ce face, d'in convingere face.

Si intru adeveru tote faptele, tote miscarile acestui erudit si cultu teneru Protopopu constatada, ca si-iubesc tare nationalitatea, inse ca fin devotatu allu patriei se sente indetoratu a contribui la infintierea si consolidarea bunei intielegeri iatre compatriotii romani si unguri,) bine sciendu ca numai d'in acasta concordia pote resulta prosperarea patriei si ferisirea natiunei.

Se dee Ddieu acestei patrie multu cercetate multi preuti asié culti si devotati ca D. Biltiu, carele in amorea sa contra patria scie se uie si calamitatele starei sale materiale atat'u de precarie.

Carolu Stoll, m. p.,
deputatu dietalo allu Cercului elector.
de Bai'a-Mare, in comit. Satumarelui.

De langa Timisiu, 8. oct., 1872.

(Domniloru alegatori de protopopu in cerculu Hassia-siului spre orientare.)

La interpellatiunea correspondintei M. M. aparata in diurnalulu „Albin“ Nr. 72 d'in 10./22. sent. a c. prin care se intreba venerab. consistoriu d'in Aradu „ci ce este caus'a, si pentru ce scopu sunt lipsiti — si dupa alegere — de protopopu? Vendiendu cum-ca dlu interpellante M. M. nu cunosc ca'ca infartiarei, si pentru-ca dlu interpellante M. M. se i-se mai stempere setea si nerabdarea, si ca se incete gurele relie — venimu a face cunoscutu — cum-ca: daca dlu interpellante d'intre cei candidati intielege pre dlu Craciunescu, ca pre cellu cu mai multe voturi? apoi se mai aiba catu-va rabadare pentru ca acestu alesu „numai“ a cum se cualifica pentru preotia, adeca: dlu Craciunescu „acum invetia“ glasurele, tipiculu, ceremoniele si intocmirea taneloru; apoi a intari si si ni tramite v. consistoriu pre cine-va necualificatu la protopoplu nu se pote, si neci erta interesulu si vedi'a beserice, si aru fi unu blanu chiaru si pentru noi alegatorii. Deci „inca“ pucina rabadare, pentru-ca v. consistoriu, considera o astfelu de denumire, cu mai multa seriozitate, ca noi.

Era infallibilitatea sa pap'a de la Hodoniu, aiba bunetatea d'a subordina interesele sale private si personale, intereselor comune besericesci, si se nu-si intipuesca interesulu beserice de fabula, pentru-ca astu-feliu de apucature i detragu d'in demnitaea sa de assessoru consistorialu.

Mai multi alegatori.

VARIETATI.

*(Distinctione.) Dl. Vasiliu Popu, consiliariu actualu intimu de statu allu M. Salle imp. si presiedinte de senatu la suprem'a Curte judecatoresca d'in Pest'a

D. deputatu Stoll se pare a crede ca bun'a intielegere intre compatrioti numai asié se pote realis' si consolid' daca romanii in cercuri electorali romanesci voru sprigini candidati si respectivu voru alege deputati magiari, fia si romani guvernamentali sau deachiani, atunci atat'u D. Stoll, catu si toti romanii cari tienu la acasta parere se affa pre calle forte ratecita Noi pururea am fostu pentru deputati romani de partia nationale si numai unde acasta este imposibile primimu romani dechiani, si in acestu casu preferimu totu deun'a, unui magiaru pre unu romanu, firesece romanu care se nu-si fi perdatu consciint'a de romanu. Noi cu dorere primimu la deplorabil'a stare a romanilor d'in districtulu Satumarelui, la cari consciint'a de romanu nu e inca desceptata.

Insesse condecoratu inca la an. 1863. cu ordinea „Coronei de ferru“ classea II. — In poterea statutoru acestui ordine condecoratulu avea dreptulu d'a cere ca se i-se conferdie „baronatu“ cee ce inse n'au facutu atunci. — Acum affamu ca diuariulu officiale de Vienna in Nr. de domineca trecuta, adduse scirea ca M. S. imp. au conferitu D'lu Vas. Popu „baronatu“. Propunerea nu s'a facutu prin ministerulu ung. si acasta trebuie se fia caus'a ca diuariulu offic. de Bud'a-Pest'a n'au luat notitia si numai la septeman'a dupa publicarea off. in diuariulu de Vienna, dupa „M. Allam“ o impartes' „P. Lloyd“ in editiunea sa de sambeta ser'a. Dupa informatiunile nostre private affamu ca diplom'a s'a si immanatu Dlu P. si este essarata cu lussu si elegantia, era intre insemnele eraldice figuredia septe colline (alle Romei septicole s. alle Transilvaniei) in verfulu loru vulturulu cu crucea in rostu — Traimu intr'una epoca candu clasele societatii nu sunt inca nivellate si titlurile au ore-si care valore mai alessu pentru „feciore“ cu tote ca in unele impregiurari elle nascu si inconveniente. — Noi dorimu ca descendenti de partea barbatesca a Dlu P. se nu sentiesca neci una-data inconvenientele titlului, ci se se bucre pururea de avantajele demnitatii cascigate prin meritele iluistrului Parinte, pre ca e lu fericitam'u nu atat'u pentru acasta distinctiune, catu pentru virtutile sale personale, cari se fia ereditarie in famili'a sa!

*(In 9. sept. s. n. a. c. Societatea) de lectura a junimei studioso in Blasiu si-tieniu prim'a siedintia. D. prof. I. M. Moldovanu, ocupandu presidulu in loculu D. prof. B. Popu (care fusese morbosu) deschide siedintia cu o cuventare accomodata. Dupa ac'a se purcede la alegerea officialoru conformu §. 12. alu statutoru Societatii si se alegu cu majoritate de voturi: v. presiedinte, Titu Moldovanu stud. de VIII. cl.; notariu: Gabriele Branea stud. de VIII. cl.; bibliotecariu: Isidoru Domsi'a stud. de VIII. cl., er' d'in cl. VII. ca cassariu I. Butnariu, si v.-bibliotecariu A. Ciensiann. Avendu societatea foia sa „Filomela“, se alege Redactoru I. P. Pecurariu. stud. de cl. VIII.

Sciri electrice.

Vie'n'a, 12. oct. Principele Muntenegrului a adressatu poteriloru europene unu protestu contra scoterei afara a agintelui seu d'in Scutari la o simpla demandare a pasiei.

Parisu, 12. oct. Espirandu terminulu, principele Napoleonu va paras' Franci'a si se va duce la Geneva.

Madridu, 12. oct. In Ferrol s'a escatu rescola. Se audi' strigari: „Traiesca Republica federativa!“ Cetatea si n'au de resbellu au remasu fidele regelui. Rescol'a se attribue alfonsistiloru, acesti-a inse nega.

Cetinje, 13. oct. Conventiunea de estradare, inchaiata cu Ostrunguri'a, s'a subscrissu in dfilele aceste. — Muntenegrinii au cascigatu in lupt'a d'in urma avuta cu turcii, doue flamure.

Belgradu, 13. oct. Representanti'a comunala de aici a tramissu principelui Milanu, pre cale telegrafica, o adresa de consentire, in care se accentua, ca natiunea approba cu bucuria program'a de activitate, ce a desvoltatu principele in discursulu seu de tron.

Madridu, 13. oct. Numerulu insurgentiloru rescolati la Ferrol se urca la 1000. Insurgentii sunt inchisi in arsenalu, multi se predan.

Neuplant'a, 14. oct. In siedintia de asta-di a comunitatii besericesci serbesci, Mileticiu, disputandu compe'tentia comissariului reg. baronu Majthényi, delegatulu Marso, secret. ministr. a recuirtatu 2 compagne de soldati, si adunarea renitenta (?) s'a disolvatu. Marso dupa aceea nimici protocolulu si manifestulu celor 72 membri ai congresului.

Bucuresci, 14. oct. D'in nouu cercula faime despre o imminente crisa de cabinetu.

Madridu, 14. oct. Intre insurgenti domnesce anarcia; truppele detasiate spre a supprime rescol'a voru soti mane la Ferrol.

Burs'a de Vien'a de la 15. octombrie, 1872.

5% metall.	65.30	Londra	108.50
Imprim. nat.	70.40	Argintu	107.25
Sorti d'in 1860	102.—	Galbenu	5.22
Act. de banca	930.—	Napoleond'or	8.70
Act. inst. crec.	332.30		

Propriet., edit. si red. respundiet.: ALES. ROMANU.

Avisu.

Subsemnatulu are onore a aduce la cunoscintia onor. publicu romanu, cum ca a deschisu prepiat'a Logosiului in casa dlui Panaio tu, una negotiatoria de marfuri fellurite, anume: de spicteria, manufacture si de Nirenberg'a.

